

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

2 Consulum [et] iudicu[m] (Rot narren/ die gefültzten) Nole. Judicare no[n]
subiectum: de occultis: sine p[ro] pecunia: ex suspitionib[us]: passione(...)
existens in peccato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

wurt doch kein falck doruf. Vnd der ein suw sarlet/wurt dannoch
 kein zelter) Sed qd de nobilibz dicam: qd nō mō perire lrās patiunt/ s;
 exoptāt votis. Eodem hic rei pulcherrime p̄t̄mptus atq; odiū breui
 vos in pfundū ignorātie demerserūt. Nec Frācisus. Similr recitat
 in sine cronice sue Baguinus de Ludouico rege Frācie: qd nostris tpi
 bus vicit: qd filiū suū Carolū bodie viuētē z regnātē huius nois
 octauū/ nulla eruditōe latina institui voluit: existimans lrās impedi
 mēto esse regnātibz: deq; se id iudiciū faciebat/ qd cū excellēti ingenio
 esset z plurima nosset/ ad molestiā sibi eruditōnem accedere dicebat:
 Simile de patre Eberhardi comitis postea p̄mi ducis wyrtenbergē
 sis certo z vere dicebat: qd moriēs iureiurādo p̄sules suos auitos con
 strinxit/ ne eūdem filiū suū Eberhardū lrās latinas discere p̄mitterēt.
 Et ita factū ē: qd mibi ipsi cū latine sibi loq̄rer/ r̄ndit se nō intelligere: s;
 de se h̄ plurimū dolere asseruit. Prudēs em̄ erat p̄nceps: z doctos in
 magno habebat p̄cio: atq; doctissimos q̄sq; vnde cūq; potuit accersie
 bat/ p̄iugebat/ honorabat. Et qd vidit testimoniū p̄hibuit.

Sabbato post Esto mihi. Tertia Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl's. j. Euangelium.

Secunda turba stultoz est maloz iudiciū z senatoroz inq̄z
 (s̄giltz narrē. Et vt neq; h̄ fallamur (vnd ein myf griff tu
 gent) iustūq; cū iniusto p̄dēnemus: p̄siderāde sūt septē no:
 le/ qbz insigniti sūt illi falsi z fatui iudices: z vbi vnū ex his
 videris/ scito qd ē de hac turba. Poit at eas Anth. pte. ij. r. j. c. xix. §. j

Prima nola est: iudicare nō subiectū: dū qd iudicat eū qd nō est sibi
 subiectū/ vt laicus clericū/ z p̄latus nō sibi subditū. Nola hāc quatit ta
 li fatuo b. Paul^o Ro. xiiij. Tu aut qd es o hō qd iudicas alienū seruū:
 Et in figura dñs p̄cipit/ qd trāsiens p̄ alienū agz nō mitteret falcē in
 alienā messē. s. falcē iudiciū in nō subditos: vt exponit Grego.

Secda nola est: iudicare de occultis/ qd deo sunt reseruata. Nolite iu
 dicare an̄ tps q̄ usq; veniet dñs. Et Vrba. papa. De manifestis qd ez
 loq̄mur: secretoz em̄ cognitor z iudex ē de^o. xxij. dif. erubescant.

Tertia nola est: iudicare sine ordine iudiciario. Null^o est p̄damnan
 dus/ nisi iudicio ordinabilr habito aut p̄uincat/ aut se reū p̄fiteat. Et
 Job. xxix. Causam quā nesciebā diligētissime examinabam.

Quarta nola est: p̄ pecuniā snias p̄ferre. Nō h̄ iudici v̄edere iustū
 iudiciū: vt d̄t Augu. xj. q. iij. Nam sicut d̄t Antho. §. iij. in sine. Iudex
 si accipit pecuniā vt iudicat siue vt non iudicat: siue vt iudicat male:
 siue iudicat bene/ peccat mortalr: cū teneat gratis officii suū exercere:
 pecuniā aut illā retinere nō p̄t. Vnde doctorē.

Quinta nola: iudicare ex leuibz suspitōibz/ z nō sufficiētibz p̄batōni
 bus sentētiā p̄ferre. Noluit de^o iudicare sodomitas/ cū audisset clas

B ij.

Consulū et Iudicium

morem de eoz vitio/cū oia sciret: nisi p̄us oculis videret p̄ angelos in-
q̄rens. z h̄ q̄dēz nobis in exēplū. **Uñ Melchisedes** pap. di. Primo sp̄
oia diligēter inq̄rite: vt cū iusticia z claritate diffiniatis: neminē q̄dē
netis an̄ vez z iustū iudiciū: nullū iudicetis suspitōis arbitrio.

Sexta nola est: iudicare nō ex zelo iusticie vel rōne: sed ex passione
odij vel amoris aut alterius male opinionis: sicut iudci ex odio/ **Pila-
tus** ex timore iniusto p̄tra **Christū** p̄cesserūt. j. **Pe. ij.** Tradebat autēz
iudicāti se iniuste. **Uñ Grego.** d̄t q̄ q̄tuor modis p̄uertit̄ humanū iu-
diciū. Timore/ dū metu p̄tatis alicui⁹ loq̄ p̄mescim⁹. Cupiditate/
dū p̄mo aim alicui⁹ corrupim⁹. Odio/ dū p̄tra quēlibet aduersariūz
molimur. Amore/ dū amico vel p̄inquo p̄stare aliqd̄ intēdimus. xj.
q. iij. quattuor.

Septima nola est: iudicare p̄ctōres/ q̄b̄ ip̄e filis est. Iniq̄ iudicat
q̄ existens in filibz p̄ctis vel grauioribz/ z p̄cipue notorijs reos q̄dem/
nat. Tangit nolā hāc **Apl̄s.** In q̄ aliū iudicas/ teipm̄ q̄damnas. i. q̄dē
nabile oñdis. Hoc em̄ aliū scādalisat: vt in. ij. q. xxiiij. qz nō videt̄ fa-
cere ex iusticia/ sed ex supbia z ostētatoe. **Uñ z dñs** de adultera dixit.
Qui sine p̄ctō est zc. Nō tñ debet crimina dimittere impunita: sed p̄-
ponere emēdatōem in se: z cū humilitate q̄dēnare: z nō p̄ccabit. **Hec**
Anthoin⁹: quē vide. **Habes** ecce nolas septē/ q̄b̄ stultos illos iudi-
Dces ab alijs sapiētibz iudicibz dinoscere poteris. Sed vt melius eos
cognosceas: describunt̄ z depingunt̄ in nostro speculo sub spēali figu-
ra eos significāte. Depingit̄ em̄ hic porcus/ quē duo fatui iudicibz in
caldariū cogere nitunt̄. Est porc⁹ misell⁹ paup̄/ caldariū falsa z dāno/
sa snia/ fatui iudices. **Q.** si p̄rauos z crudeles boz stultoz iudiciū et
paup̄ez q̄s opp̄munt mores speculari volueritis: speculū theuronicū
vosipi legite: z singula in ea p̄tenta diligēter notate: p̄sertim illud q̄d
in additōibz d̄t: qz nullū doctū in suū p̄ciliū admittūt: numiz in p̄niti-
em totius reip. **Plato** em̄ (vt **Boetius** testis est) respublicas fore bea-
tas d̄t/ si eas aut sapiētes regerēt/ aut eaz rectores sapie studerēt. Sa-
piētia em̄ ip̄a d̄t: Per me reges regnāt/ z q̄ditores legum iusta decer-
nūt. Et in lege **Moyfi** iussus est rex scire legē. Nota deinde q̄d d̄t de
Achitofel z **Ebusi**. Et q̄d est **Ebusi**/ q̄d **Achitofel**: Audite fratres:
erant hi duo p̄sules **Dauid**. Cūqz **Absolon** filius **Dauid** sibi regna
patris vsurpauisset: adhesit **achitofel** **absoloni**/ **Ebusi** aut̄ ip̄i **Dauid**.
Aut̄ aut̄ **Dauid** ad **Ebusi**. Melius est vt adhercas **absoloni**: z impes-
dias p̄silia **achitofelis**: q̄z q̄ mecū sis z mihi sis potius oneri q̄z vtilis
rati. Itē sic fecit: Cūqz in deliberatōe positū esset q̄d foret agendū/ cō-
suluit **achitofel** dicēs **absoloni**: Eligam mihi duodecim milia viroz/
z p̄surgens p̄sequar **Dauid** hac nocte zc. Cōtrariū p̄suluit **Ebusi** d̄t
cens: Non est bonū h̄ p̄siliū q̄d dedit **achitofel**/ hac vice zc. ij. **Reg. xv.**
z. xvij. Sicqz **Ebusi** impediuit p̄siliū **achitofel**: z **Dauidē** p̄moncēs

eit vt fugeret. Achitofel g̃ videns q̃ consilium suum dissipatū esset/se
 suspen. dit. Utinā oēs q̃ consulunt p̃tra David dñm deū z legem suam/
 hac morte perirēt. Fuit Ebusi p̃ David: significat ille bonos psules:
 q̃ pauci sunt. Achitofel multi/hoc est qd̃ h̃ d̃r (der gut Ebusin ist ley. **E**
 der tod. Audiāt hoc oēs q̃ iudices sunt p̃stituti: z iusta iudicia decer
 nant: timeāt dei horrendū iudiciū si p̃trariū fecerint. Nemo sibi blans
 diaz: qz deus vindictā p̃trabit z dissimulat. Nimirz horrende z cito ap
 parebit: vt ait Sapiēs Sap. vj. Iudiciū durissimū fiet his q̃ p̃sunt:
 eriguo p̃cedit misericōdia: potētes potēter tormēta patient. Notate ver
 ba z signate mysteria o iudices: horrende z cito apparebit vobis. Vos
 his q̃ modo horribiles apparetis paupibz z innocētibz: stipati militibz
 bus z multitudine famuloz: honorati muneribz z adulatōibz clericoz
 rum z monachoz: ditati pecunijs z abūdantia mūdanoz: z oncrati
 sceleribz z debitis pctōz. Cauete: qz iudex vester Christus horrende
 z cito apparebit vobis: horrende z qdem iuste. Si qdem qua mensura
 mēsi fueritis/ z eadē remetiet vobis. Cū austeritate imperabatis sub
 ditis z cū potētia: Ezech. xxxiij. Et cito. Nolite putare qz tardabit:
 cū dixerint par z securitas/ tūc repētinus eis veniet interit. j. Thessa.
 v. Plane viri sanguinū z dolosi nō di. dies suos. O quot subitanea
 morte obierūt: p̃grua mors rectorz iniustoz. Dic q̃t morte p̃uisa obie
 rūt q̃ erāt intētores cause quōdam p̃tra magistrz Joannē Creutzerē:
 Plane oēs quos nouimus mala morte perierūt. Apparebit tibi o cō
 ce iudex deus/ z añ oculos tuos tibi se statuet: quē nunq̃ p̃ oculis ha
 bere voluisti. Veniet p̃tra te cū ptāte magna z maiestate: z videbis fili
 um hois/ q̃ faciet tibi iudiciū durissimū quale alijs fecisti. z potēter te **F**
 torq̃bit/ q̃ eriguos torq̃sisti. Et qdē dignū z iustū est/ vt te potēter torq̃
 at dñs deus: qz p̃tra deū agis cuius officio fungeris: d̃r c̃m: Dei ē iu
 diciū. Sed z p̃tra bonū cōe quod z p̃seruat z p̃mouet p̃ iusticie ex
 cutōem/ p̃tra charitatē z iusticiā erga illū p̃tra quē p̃fers sniam. Pus
 tasne qz simplici absolutōe possis liberari: non plane/ sed req̃rit satisfas
 ctio z restitutio. O infamis z raptor/ in mo raptore peior: z cur peior?
 Prestat tibi gladiū ppl̃s/ vt cum defendas z tuearis: tu aut̃ cū eodes
 gladio iugulas: tutor p̃mus in pupillū seus. Cur q̃so te p̃stituerunt
 p̃ncipem z iudicem plebs vniuersa: nunq̃d vt eos p̃mas/ iugules pau
 peres? Non plane/ sed vt defendas ab iniuria diuitū z potentioz. Age
 penitentiā o frater ab hac malitia/ p̃uertere ad cor. Cogita qz longe es
 a regno dei: neqz deus inultū sinit iniusticiā banc. Quemadmodū iu
 stos iudices p̃culdubio singulariter p̃miabit/ quāto difficilior opus **S**
 est z se immaculatū tenere in tali officio. Imitari si non vis christia
 nos p̃ncipes defensores paup̃z/ viduaz z pupilloz: qualis erat Lus
 douicus: saltem gētiles inuere/ Tratanū z alios: quoz note sunt his
 stozie. Audi rem mirā/ quēadmodū deus diligit iustos iudices/ z in

Auarorum

fui singularē suscipiat turclam. Recitat Petrus de Pa. i. iij. q. i. Frā
cia dū qdam foderet in agro suo/inuenit humanā linguā viuā loquē
tē: interrogat q̄s esset: r̄ndit linguā fuisse hoīs pagani/q̄ iudex fuerat
diu in paganismo/mortu⁹ ⁊ sepult⁹: ⁊ qz nunq̄s dederat sniam iniquā/
ideo deus p̄seruauerat aiām illā in illo mēbro sue lingue quousq̄ bas
ptismū reciperet. Tū rogauit q̄ h̄ fecaret ep̄o loci: vt veniret ad bap̄ti
zandū eum: ⁊ hoc esset signū p̄dictoz/si ip̄a lingua baptizata subito in
puluerē reuertere. Aduocat itaqz ep̄iscop⁹ cū clero ⁊ populo: ⁊ post
locutōem ip̄ius lingue de p̄dictis coram oībz baptizata/subito resolu
ta est in puluerē. Audiant h̄ iudices/ ⁊ linguam suā assuescant rectis
iudicijs p̄ferēdis: quatinus hic grām ⁊ alibi p̄seq̄ mercant̄ glām. Pre
stāte dño nostro Jesu christo/q̄ est benedictus in secula. Amen.

Dominica prima Inuocauit. Quarta Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccles. j. Euangelium.

Stertia stultoz turma est auaroz: gelt narren: karg narren.
Sed ne ⁊ i illis errem⁹: ⁊ iustū cū impio p̄denem⁹: nō em̄
oēs pecuniosi aut diuites stulti sunt. Nunqd̄ em̄ Job/Da
uid/Abraā/Isaac ⁊ Jacob stulti erāt: Notande sunt nobis
due nole/q̄b̄notant̄ diuites auari/stulti itaqz/ab alijs diuitibz. Quas
nolas em̄ a doctore sc̄to in p̄ma sc̄de: ⁊ in sc̄da sc̄cūde.

Prima nola est: diuitias siue tp̄alia sibi finē statuere. Tūbi nolā hāc
videris/p̄culdubio p̄niciosissima est auaricie stulticia: q̄bz cum eterne
damnatōis conto veniet caput p̄trectandū (den narrē wurt man mit
dem kolben der ewiger verdammis lusen) qz sunt in peccato mortali.
Et qd̄ est inquis totaliter inherere rebz huius mundi vt in eis quis fi
nem constituat: hoc est qui habet eas quasi rationes ⁊ regulas suoz
opez: vt in. j. ij. q. c. viij. ar. iij. Habet sagittarius metam suā: iuxta cui
us exigentiā balistam tenet ⁊ sagittā dirigit: ⁊ philocaptus p̄positum
suū quō amice sue placeat/huic surgit/se vestit/vadit/se p̄ponit/breuiē
oīa in h̄ ordinat/ ⁊ oīa negligit/oīa p̄temnit vt ei placeat. Sic ⁊ auar⁹
fatuus pecuniā statuit finē/oīa in ei⁹ acq̄sitōem ordinat: blandit̄ alijs/
salutat/laudat/vt eos ad se trahat p̄ sua vtilitate: irascit̄ impediētibz
bus eum a pecunie p̄secutōe. Quid multa: oēs actus/sermones/oīa

Opa dirigit in hūc finē. Ip̄i sunt q̄ faciūt sibi denariū quasi deū. Et si
cut iustus deū sibi finē statuit p̄ cuius honore ⁊ ad implendū ei⁹ vo
lūtatem/ieiunat/orat/elemosynas dat/ ⁊ oēm suam vitā in eum ordi
nat: Sic ille in denariū: illi credit (die rycken hond den glauben in der
kysten) in illū sperat/hūc diligit/p̄fert eum dilectōi dei ⁊ primi. Siq̄s
dem non curat p̄terire p̄cepta dei: qz peierat mentit̄/decipit/furat/ele
mosynas non p̄stat in necessitate: neqz p̄cepta ec̄cē obseruat: missaz nes
glicidit die dñica: a seruilibz non cessat vt pecunie obediat ⁊ eam acqui